

АНАЛІЗ ЗМІНИ ЗАПАСІВ ПРОДУКТИВНОЇ ВОЛОГИ У ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СПОСОБІВ ОСНОВНОГО ОБРОБІТКУ ҐРУНТУ І ПОПЕРЕДНИКІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ ОЗИМОЇ ПШЕНИЦІ В УМОВАХ ПІВНІЧНОГО ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Рябчук П. О., к.с-г.н.

Постановка проблеми. Волога в ґрунті накопичується за рахунок зимових опадів і поновлюється кількістю опадів під час вегетаційного періоду, а на ґрунтах з близьким заляганням підґрунтових вод – ще й з надходженням капілярної вологи.

Проте, баланс вологи, якої часто не вистачає залежить, як від надходження її із зовні, так і від вміння своєчасно провести заходи захисту ґрунту від надмірного випаровування шляхом виконання різних прийомів основного, передпосівного обробітку ґрунту, чи доглядом за посівами.

Мета та методика досліджень. Метою досліджень було вивчення зміни запасів продуктивної вологи в ґрунті. Дослідження проводилися на полях СТОВ «Хдїбороб» Андрушівського району Житомирської області протягом 2010-2012 років. Попередниками виступали такі культури як, горох, кукурудза на силос та цукрові буряки.

В основний обробіток ґрунту входили такі механічні прийоми як дискування на 10-12 см та оранка на глибину 20-22 см.

Обліки вологи проводилися у фазі сходів, весняного кушіння і перед збиранням врожаю.

Результати досліджень. Аналіз отриманих результатів свідчить проте, що середні показники зволоження ґрунту в посівах озимої пшениці залежать від попередників, по яких вона висівалася, від способів обробітку ґрунту за 2010-2012 роки відтворюють її залежності, які спостерігалися кожного року окремо, але вони більш виважені і чіткіше

ілюструють вплив кожного фактору на фізичні властивості ґрунту (таблиця 1.)

Так на час сівби озимої пшениці найбільше вологи у метровому шарі накопичувалася після гороху по дискуванню (135,0 мм) та по оранці (127,3 мм), менше 126,5 і 119 мм – після кукурудзи на силос та 131,0 і 120,5 мм – після цукрових буряків відповідно.

Таблиця 1.

Вплив попередників і способів основного обробітку на запаси доступної вологи в ґрунті (мм) за 2010-2012 рр.

Попередник, А	Обробіток, В	Облік*	Запаси доступної вологи (мм) в шарі ґрунту (см)							
			0-10	10-20	20-30	0-30	30-50	50-70	70-100	0-100
Горох	оранка на 20-22 см	1	9,8	12,2	13,6	35,5	26,1	26,6	39,2	127,3
		2	15,3	17,4	19,8	52,4	39,1	40,3	60,5	192,2
		3	8,5	11,1	12,8	32,3	25,4	25,8	37,4	120,9
	диску- вання на 10-12 см	1	10,4	13,9	14,9	39,2	37,6	28,0	40,3	135,0
		2	15,6	17,4	19,2	52,1	39,5	40,3	59,8	191,7
		3	8,5	11,4	13,1	32,9	25,4	26,8	38,5	123,5
Кукурудза на силос	оранка на 20-22 см	1	7,9	10,6	12,2	30,7	24,4	26,2	37,8	119,0
		2	14,8	17,12	18,3	50,2	38,5	39,9	58,6	187,1
		3	8,4	11,2	12,5	32,0	24,9	25,3	36,6	118,7
	диску- вання на 10-12 см	1	9,0	12,4	13,6	35,0	25,8	27,1	38,6	126,5
		2	15,0	17,6	18,5	51,0	39,2	40,1	58,9	189,2
		3	8,6	11,5	12,4	32,5	54,8	24,7	36,6	118,5
Цукровий буряк	оранка на 20-22 см	1	8,5	11,4	13,0	32,9	25,1	25,4	37,2	120,5
		2	15,1	17,7	19,4	52,2	39,0	40,4	58,8	190,4
		3	8,3	11,2	12,5	32,0	24,1	24,6	36,4	117,0
	диску- вання на 10-12 см	1	9,8	13,1	14,4	37,2	27,3	28,0	38,6	131,0
		2	14,8	17,8	19,8	52,4	39,4	39,9	58,7	190,4
		3	8,7	11,6	12,7	33,0	24,5	25,3	37,1	119,8
Для факторів А		НІР ₀₅	0,45			1,04				1,48
Для факторів В		НІР ₀₅	0,37			0,85				1,21

*Примітка. Обліки: 1 – у фазі сходів, 2 – у фазі весняного кущіння, 3 – перед збиранням. Фактори: А – попередники, В – способи обробітку ґрунту.

Також залежність зберігалася в шарі ґрунту 0-30 см, де її було відповідно 39,2 і 35,5 мм, проти 35,0 і 30,7 та 37,2 і 32,9 мм. Але найбільш важливою вважається волога, що потрібна рослинам на час сівби і сходів, яка знаходиться у верхньому 0-10 см шарі. А її було по дискуванню після гороху 10,4 мм та по оранці – 9,8 мм, в той час як по кукурудзі на силос 9,0 і 7,9 та по цукровому буряку – 9,8 і 8,5 мм відповідно. Тобто за роки спостережень попередники і способи основного обробітку ґрунту впливали на запаси достатньої вологи у верхньому і метровому шарах ґрунту.

Але основним шляхом є наявність достатньої кількості атмосферних опадів, а застосування тих чи інших попередників і способів обробітку ґрунту сприяють більш раціональному її збереженню і використанню. На час весняного кущіння озимої пшениці запаси вологи як в метровому так і в орному і навіть у верхньому шарах ґрунту були майже на одному рівні в достатній кількості для росту і розвитку культури. Також залежність збереглася на час збирання.

Висновки. Встановлено, що в умовах СТОВ «Хлібороб» Андрушівського району Житомирської області за нашими спостереженнями більш суттєвий вплив на запаси доступної вологи в ґрунті виявляють прийоми основного обробітку і попередниками в роки з недостатньою кількістю опадів, коли спостерігається її дефіцит.

Використані джерела інформації

1. Несприятливі метеорологічні умови в землеробстві: захист від них культурних рослин / І.Д. Примака, В.А. Вергунов, П.У. Ковбасюк та інші; за ред. І.Д. Примака – К.:

Кондор, 2006. – 314 с.

2. Наукові основи агропромислового виробництва в зоні Лісостепу України. За ред. М.В. Зубець та інші. – К.: Логос, 2004. – 770 с.

3. Землеробство. За ред. В.П. Гудзь. – К.: Урожай, 1996 .- 384 с.

4. Прогресивні системи обробітку ґрунту. За ред. В.П. Гордієнко, А.М. Малієнко, Н.Х. Грабчак. – Сімферополь, 1998. – 279 с.

5. Методика полевого опыта. За ред. Б.А. Доспехова.- М.: Колос, 1973. – 335 с.